

Jeff Manza and Clem Brooks, *Social Cleavages and Political Change. Voter Alignments and U.S. Party Coalitions*, Oxford: Oxford University Press, 1999, 342 + xi s., £35,00.

Studier i vælgeradfærd har længe været og er til stadighed et af politologiens kerneområder. Og studier af sammenhængen mellem sociale skillelinier og vælgeradfærd er et væsentligt og interessant delområde heraf. Den sociologiske approach har rødder tilbage hos Lazardsfeld og Columbia-skolen, Lipset og Rokkan, Michigan-skolen med flere, og også i Danmark har den været toneangivende for studiet af vælgeradfærd. Men den sociologiske approach er i de seneste årtier blevet udfordret af teorier, der i højere grad betoner det rationelle element og de individuelle interesser eller præferencer, ligesom teorier om "den postindustrielle" udvikling af det sociale og kulturelle liv udfordrer påstanden om, at der er en sammenhæng mellem social position og politisk adfærd. Det vækker derfor interesse, når Jeff Manza og Clem Brooks beskriver forehavendet med deres bog som en undersøgelse af "the role of social group divisions on voting behavior and party coalitions produced by the national elections in America since the 1950s" (p. 1).

Manza og Brooks tager udgangspunkt i data fra "National Election Study", et omfattende survey der gennemføres hvert andet år af Survey Research Center og Center for Political Studies på University of Michigan. Dette survey giver mulighed for at teste forskellige hypoteser om vælgeradfærd over en temmelig lang historisk periode samt at vurdere, hvorvidt forskellige tendenser i adfærden er udtryk for specifikke omstændigheder knyttet til ét valg, eller om der er tale om genuine langtidstendenser. Alene fordi vælgeradfærden analyseres over en så lang periode, er bogen interessant.

Men bogen er også interessant på grund af sin teoretiske grundighed og sit analytiske design. Teoretisk trækkes trådene tilbage til traditionen bag den sociologiske approach, og blandt andet gives der en fin diskussion af *cleavage*-begrebet. Bogen er bygget op omkring en analyse af fire sociale skillelinier: klasse, religion, køn og race. For hver skillelinie indledes med en teoretisk diskussion, der dels afklarer forskellige teoretiske spørgsmål, dels meget nøgternt relaterer diskussionen til tidligere studier heraf. Selv for den læser, der normalt ikke beskæftiger sig med vælgeradfærdsteorier, gives der således en solid teoretisk baggrund for de empiriske analyser og tests.

Men bogens tyngde må siges at ligge i de mangfoldige empiriske analyser, der er gennemført, og som viser, at talen om de sociale skilleliniers aftagende betydning for amerikansk politik ikke kan stå for en grundigere undersøgelse. Her fremstår bogens analytiske design meget robust. Manza og Brooks påviser nemlig, hvorledes det i de empiriske analyser er nødvendigt ikke blot at diskutere de absolute forandringer i vælgergrupperes stemmeadfærd, men også at inddrage de relative forandringer. På denne måde kan de effekter, der har påvirket alle vælgergrupper, isoleres fra effekter, der har påvirket den enkelte gruppe og dermed den enkelte skillelinie. Sagt på en anden måde har race for eksempel kun aftagende betydning for vælgeradfærden, hvis de sorte har reduceret deres stemme på demokraterne mere end alle andre grupper. Desuden understreger Manza og Brooks,

Jeff Manza and Clem Brooks, *Social Cleavages and Political Change. Voter Alignments and U.S. Party Coalitions*, Oxford: Oxford University Press, 1999, 342 + xi s., £35,00.

Studier i vælgeradfærd har længe været og er til stadighed et af politologiens kerneområder. Og studier af sammenhængen mellem sociale skillelinier og vælgeradfærd er et væsentligt og interessant delområde heraf. Den sociologiske approach har rødder tilbage hos Lazardsfeld og Columbia-skolen, Lipset og Rokkan, Michigan-skolen med flere, og også i Danmark har den været toneangivende for studiet af vælgeradfærd. Men den sociologiske approach er i de seneste årtier blevet udfordret af teorier, der i højere grad betoner det rationelle element og de individuelle interesser eller præferencer, ligesom teorier om "den postindustrielle" udvikling af det sociale og kulturelle liv udfordrer påstanden om, at der er en sammenhæng mellem social position og politisk adfærd. Det vækker derfor interesse, når Jeff Manza og Clem Brooks beskriver forehavendet med deres bog som en undersøgelse af "the role of social group divisions on voting behavior and party coalitions produced by the national elections in America since the 1950s" (p. 1).

Manza og Brooks tager udgangspunkt i data fra "National Election Study", et omfattende survey der gennemføres hvert andet år af Survey Research Center og Center for Political Studies på University of Michigan. Dette survey giver mulighed for at teste forskellige hypoteser om vælgeradfærd over en temmelig lang historisk periode samt at vurdere, hvorvidt forskellige tendenser i adfærden er udtryk for specifikke omstændigheder knyttet til ét valg, eller om der er tale om genuine langtidstendenser. Alene fordi vælgeradfærden analyseres over en så lang periode, er bogen interessant.

Men bogen er også interessant på grund af sin teoretiske grundighed og sit analytiske design. Teoretisk trækkes trådene tilbage til traditionen bag den sociologiske approach, og blandt andet gives der en fin diskussion af *cleavage*-begrebet. Bogen er bygget op omkring en analyse af fire sociale skillelinier: klasse, religion, køn og race. For hver skillelinie indledes med en teoretisk diskussion, der dels afklarer forskellige teoretiske spørgsmål, dels meget nøgternt relaterer diskussionen til tidligere studier heraf. Selv for den læser, der normalt ikke beskæftiger sig med vælgeradfærdsteorier, gives der således en solid teoretisk baggrund for de empiriske analyser og tests.

Men bogens tyngde må siges at ligge i de mangfoldige empiriske analyser, der er gennemført, og som viser, at talen om de sociale skilleliniers aftagende betydning for amerikansk politik ikke kan stå for en grundigere undersøgelse. Her fremstår bogens analytiske design meget robust. Manza og Brooks påviser nemlig, hvorledes det i de empiriske analyser er nødvendigt ikke blot at diskutere de absolute forandringer i vælgergrupperes stemmeadfærd, men også at inddrage de relative forandringer. På denne måde kan de effekter, der har påvirket alle vælgergrupper, isoleres fra effekter, der har påvirket den enkelte gruppe og dermed den enkelte skillelinie. Sagt på en anden måde har race for eksempel kun aftagende betydning for vælgeradfærden, hvis de sorte har reduceret deres stemme på demokraterne mere end alle andre grupper. Desuden understreger Manza og Brooks,

hvorledes analyser på grund af betragtelige interaktionseffekter (for eksempel mellem køn og klasse) må gennemføres som multiple analyser.

På denne baggrund fremstår bogens analyser som nuancerede og grundige, og de giver et detaljeret indblik i de forskellige skilleliniers betydning for vælgeradfærden. Vi får blandt andet at vide, at klasseskillelinien indtil 1992 ikke har haft aftagende betydning, men at den har skiftet indhold, idet den nye middelklasse (*professionals*) i stigende grad stemmer på Demokraterne, mens arbejderne (faglærte som ufaglærte) i stigende grad stemmer på Republikanerne. Endvidere viser analysen af religionens betydning, at gruppen af højreorienterede protestantiske kristne ikke er vokset, men at denne gruppe "blot" har fået en større indflydelse på det republikanske parti, fordi gruppen af moderate og liberale kristne er blevet mindre og i markant grad har ændret deres stemme fra Republikanerne til Demokraterne.

De nuancerede analyser samles op i komparative analyser af de forskellige skilleliniers betydning. Her får vi at vide, at race siden 1950'erne har været den absolut mest dominerede skillelinie i amerikansk politik, religion den næstvigtigste, klasse den tredjevigtigste og køn den fjerdevigtigste skillelinie. Køn har dog fået øget betydning i det seneste årti.

Ud over den centrale og bærende diskussion af de forskellige skilleliniers betydning og udvikling indeholder bogen nogle interessante detaljer og uddybende analyser. Det gælder (ud over en sekundær analyse af *third party candidates*) for det første analyser af årsager til ændringerne i de forskellige gruppers adfærd. Her analyseres for eksempel forskellige klassers opfattelser af egen økonomiske situation, og det konstateres, at der bag arbejderklassens skift til Republikanerne ligger en mere negativ vurdering af egen økonomisk situation end hos andre grupper.

For det andet gennemføres en analyse af de to partiers sammensætninger, der så at sige vender spørgsmålet om skillelinier på hovedet. Fra at have analyseret de enkelte skilleliniers betydning, analyseres det nu, med hvilken vægt de forskellige grupper fremstår i hver af de to partier. I denne analyse inddrages de forskellige gruppers størrelse og stemmeprocent over tid. Selv om race således er den mest dominerende skillelinie, og selv om de sorte i udpræget grad stemmer på demokraterne, udgør de sorte ikke nødvendigvis en markant stor gruppe i det demokratiske parti. Dels fordi de ikke er den største gruppe i det amerikanske samfund, dels fordi de har en meget lav stemmeprocent. Denne innovative analyse af partiernes sammensætning sætter analyserne af de sociale skillelinier i relief, og set fra dette synspunkt er der faktisk noget om skilleliniernes aftagende betydning, idet de to partier over tid kommer til at ligne hinanden mere og mere i sammensætningen af sociale grupper. Endvidere giver denne analyse indblik i nogle interessante strategiske dilemmaer, som de to partier står overfor.

Bogen fremstår hele vejen igennem som grundig i såvel teoretiske udledninger som empiriske analyser. Start set alle analyser gennemføres med logistiske regressionsmodeller, og modellernes konstruktion og analyseresultaterne er fremstillet forholdsvist overskueligt. Det er desuden fremmende for læsningen, at bogen ikke er tynget af store mængder metodiske overvejelser og spidsfindigheder. Dog er det for den meget interesserede læser ærgerligt, at disse overvejelser ikke er med i et appendiks, så de kunne inspirere til tilsvarende eller komparative analyser. Des-

uden kan man indvende, at bogens analyser ville have været styrket, hvis det ikke kun var den sociologiske approach, men også alternative teorier om vælgeradfærd, der blev testet.

Trods disse få indvendinger er bogen absolut anbefalelsesværdig. Både for den læser, der vil blive klogere på vælgeradfærdsteorier og den sociologiske approach, og for den læser, der vil vide mere om amerikansk politisk historie.

Gitte Sommer Harrits
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Slavoj Žižek, *Did Somebody Say Totalitarianism? Five Interventions in the (Mis)Use of a Notion*, London: Verso, 2001, 280 s., \$15,40.

”På pakken med grøn te af mærket ”Himmelsk krydderi” findes der en kort forklaring på dens ydelser: ”Grøn te er den naturlige kilde til antioxidanter, som neutraliserer skadelige molekyler også kendt som frie radikaler. Ved at tæmme frie radikaler hjælper antioxidanter til at opretholde kroppens naturlige sunde tilstand. *Mutatis mutandis*, er begrebet totalitarisme ikke en af de væsentligste ideologiske antioxidanter, hvis funktion gennem hele dets karriere har været at tæmme frie radikaler, og dermed at hjælpe til, at den samfundsmæssige krop kan opretholde dens politisk-ideologiske sunde tilstand?” (p. 1).

Den slovenske teoretiker Slavoj Žižek hævder i *Did Somebody Say Totalitarianism*, at forestillingen om det totalitære i dag forhindrer en radikal spørgen og politisk praksis. Det er for nemt at beskyldte opponenter for at være totalitære: i videnskabelig forstand essentialistiske, i politisk forstand revolutionære og i etisk forstand fundamentalistiske. Hvis man insisterer på videnskabelig sandhed, på autentisk politisk praksis eller på genuin etisk handling, mødes man med argumenter om, at videnskabelig sandhed er relativ, at al radikalisme er skadelig, og at en etisk universalitet altid nødvendigvis fremtræder som medieret af og reducerbar til en given kulturel sammenhæng.

Om end disse argumenter på ét niveau synes plausible, er de dog falske på et andet. Senkapitalismen baserer sig ikke på mental og fysisk indhegning – på det stabile og fikserende – men derimod på det strømmende og hybride. Inden for denne konstellation må en autentisk og genuint kritisk handling nødvendigvis være totalitær. Den relativisering af meningsfelter og sociale strukturer, som ofte anses som kritisk, har ingen effekt i forhold til en social struktur, hvis væsen allerede er givet ved det fragmenterende og relativierende.

Žižeks argument præsenteres gennem fem kapitler, der alle har det tilfælles, at de afdækker den ”totalitære blokering” i uventede sammenhænge. I ”Myth and Its Vicissitudes” diskuteres en række tragedier – væsentligst fortællingerne om Manon og om Kristi død på korset. Manon og Kristus er begge outcasts, der gennem en heroisk og selvmorderisk gestus føder fællesskabet på ny. De er ikke pragmatikere, men sætter alt på ét bræt. Som sande totalitære viger de ikke fra deres kald. I denne sammenhæng er argumentet som i flere andre af Žižeks bøger, at kristen-